

20 МІЛЬЁНАЎ БЕЛАРУСАЎ: МАРА ДАСЯГАЛЬНАЯ

У людзей майго пакалення пры адказе на пытанне аб колькасці насельніцтва Беларусі заўжды ў памяці ўсплываюць знаёмыя лічбы — 10 мільёнаў 300 тысяч чалавек, вядома яшчэ з курсу школьнай географіі паводле перапісу 1989 года.

Менш на два абласныя цэнтры

У побытавых размовах беларусы таксама прывычаліся казаць: «Нас 10 мільёнаў». Насамрэч гэтыя даныя даўно не адпавядаюць рэчаіснасці, а пытанне дэмаграфічнай бяспекі ў наш час стаіць надзвычай востра. Рэальная колькасць насельніцтва Беларусі зараз складае 9 мільёнаў 461,5 тысячы чалавек, гэта значыць, за апошнія 25 гадоў беларусаў стала менш на 800 тысяч. Гэта больш, чым два Віцебскі.

Між тым, тэрытарыяльныя магчымасці рэспублікі, патэнцыял сельскагаспадарчага і прамысловага комплексу патрабуюць, каб на тэрыторыі Беларусі пражывала не менш за 20 мільёнаў чалавек. Толькі ў гэтым выпадку сучасная эканамічная мадэль будзе здольная захаваць сваю сацыяльную скіраванасць і забяспечыць якасны рост вытворчасці. У адваротнай сітуацыі беларускі ўрад ужо бліжэйшым часам будзе вымушаны пайсці на такія непапулярныя меры, як запрашэнне працоўных мігрантаў з краін Цэнтральнай Азіі ды павелічэнне парогу працоўнага ўзросту за кошт пенсіянераў.

Дарчы ўжо зараз Беларусі сутыкаецца з праблемай недахопу працоўных рук у прамысловасці, а сістэма сярэдняй спецыяльнай прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі перажывае перыяд павольнай дэградацыі. Напрыклад, за апошнія 7 гадоў колькасць абітурыентаў, абраўшых установы прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі, зменшылася амаль на 35%. Паказальна, што на 10 тысяч чалавек насельніцтва Беларусі прыходзіцца ўсяго 161 навучэнец тэхнікумаў, вучылішчаў і каледжаў, у той час як колькасць студэнтаў ВНУ складае аж 453 чалавекі. Вядома, што побач з дэмаграфічным складнікам важную ролю тут адыгрывае таксама развіццё спажывецкай культуры, калі рост заробкаў і ўзроўню жыцця насельніцтва адпаведным чынам адбіваецца на спецыфіцы сацыяльных паводзін асобы. Так, бацькі-рабочыя робяць усё магчымае дзеля таго, каб уладкаваць уласнае дзіця

Фота Анатоля КІШЧУКА

ў ВНУ з выбарам спецыяльнасці, не звязанай з фізічнай працай, а праца на прамысловасці ці ў сельскай гаспадарцы выглядае сацыяльна непрыцягальнай сярод беларускай моладзі.

Спецыялісты ў галіне дэмаграфічнай бяспекі нават пачалі казаць, што Беларусь пакрысе выходзіць з дэмаграфічнай катастрофы, у якой наш народ апынуўся падчас 90-х гадоў мінулага стагоддзя.

Гэтак жа на другі план адыходзяць каштоўнасці сям'і і мацярынства. Традыцыйна кансерватыўныя ў пытаннях сям'і і шлюбу беларусы паступова мяняюць свае жыццёвыя ўстаноўкі на сумнеўныя каштоўнасці індывідуалісцка-эгаістычнага кшталту, калі галоўнай мэтай жыцця становіцца дасягненне ўласнага камфорту. Пры гэтым асабліва прыкра, калі пад дахам падобнай самарэалізацыі чалавека насамрэч адбіваецца духоўная дэградацыя асобы, а разуменне камфорту зводзіцца да прымітыўнага лозунга «Бяры ад жыцця ўсё!», што часта прыводзіць як да заняпаду інстытуту сям'і ў грамадстве, так і да фактычнай сацыяльнай гібелі асобных грамадзян, люмпенізацыі часткі айчынай моладзі.

Сумная статыстыка

Напрыклад, на 100 родаў у нашай краіне адбіваецца 29,5 выпадку абортў, гэта значыць, як слухна заўважае спецыяліст кансер-

ватыўнага цэнтры NOMOS Любоў Баркун, «амаль кожны трэці зачаты чалавек будзе забіты». Гэтаксама даволі сумна выглядае і статыстыка сьвадосін шлюбаў і разводаў: у 2012 годзе разысіся пажадалі 39 тысяч пар, прытым на заключаныя 1000 шлюбаў прыходзіцца аж 512 разводаў.

Калі такую складаную сітуацыю дапоўніць негатыўнымі лічбамі, што сведчаць аб павелічэнні долі грамадзян з асацыяльным тыпам паводзін (наркамания, алкагалізм) у структуры беларускага грамадства, то забеспячэнне дэмаграфічнай бяспекі ўвогуле становіцца найважнейшым пытаннем не толькі далейшага развіцця, але і выжывання беларускай нацыі. У якасці практычнай ілюстрацыі няпростага становішча, адзначым, што колькасць нарказалежных павялічылася за апошнія 25 гадоў у 23 разы па Беларусі, а ў горадзе Мінску — у 56 разоў. На афіцыйным уліку знаходзяцца каля 14 тысяч наркаманаў, аднак сусветныя практыкі з улікам паказчыкаў латэнтнасці кажуць, што такую лічбу трэба памнажаць прыкладна на 10. Гэта значыць, колькасць беларускіх наркаскажыўцоў складае каля 140-150 тысяч чалавек — менавіта такімі лічбамі карыстаюцца ў сваіх ацэнках МУС і Генеральная пракуратура. Калі ўлічваць, што сацыяльны партрэт беларускага нарказалежнага — гэта ін'екцыйны наркаман: малады нежанаты беспрацоўны мужчына 20-35 гадоў, а працягласць жыцця пастаяннага скажыўца наркатыку опійнай групы — 5-7 гадоў, то і яшчэ адзін з ас-

пектаў дэмаграфічнай ямы, у якой апынулася Беларусь, становіцца цалкам зразумелым.

Яшчэ больш складаная сітуацыя склалася з пытаннем алкагалізму. Згодна з інфармацыяй Міністэрства аховы здароўя, на ўліку ў сувязі са злоўжываннем алкаголем знаходзіцца каля 270 тысяч чалавек, пры гэтым 180 тысяч маюць дыягназ «хранічны алкагалізм». Аднак многія эксперты лічаць, што і гэтая лічба далёка не поўная, а рэальная колькасць алкаголікаў дасягае 500 тысяч чалавек. Вельмі непрыемнай тэндэнцыяй бачыцца таксама той факт, што алкагалізацыя ахоплівае ўсё больш шырокія колы грамадства. Падлеткавы і жаночы алкагалізм больш не з'яўляюцца незвычайнай з'явай. Згодна з данымі Белстата, толькі за апошнія 5 гадоў колькасць зарэгістраваных алкаголікаў-жанчын вырасла на 37%. Такі рост праяў алкагалізацыі прама адпаведны статыстыцы гандлю спіртнымі напоямі: зараз на адну душу насельніцтва рэалізуецца прыкладна 12,5 літра чыстага спірту, пры гэтым яшчэ ў 1970 годзе такі паказчык складаў усяго 6,4 літра. Патрэбна адзначыць, што згодна з данымі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, крытычная адзнака, пасля якой адбіваецца незваротны дэмаграфічны наступствы, — 8 літраў на душу насельніцтва.

Ці ёсць у нас шанц?

Аднак, нават з улікам вышэйазначаных даных, шанц для Беларусі і яе народа не толькі выжыць і захавацца, але і развівацца, без-

умоўна, ёсць. Названія лічбы, вядома, не надта аптымістычныя, аднак на статыстыку можна паглядзець і з іншага боку: напрыклад, яшчэ ў 1995 годзе колькасць абортў на 100 родаў складала 188 выпадкаў (а зараз 29), з 2008 года стаў назірацца рост колькасці нараджальнасці пры змяншэнні смяротнасці. Скажам, у студзені—ліпені гэтага года ў рэспубліцы нарадзілася 66,9 тысячы дзяцей, што больш на 2,5 тысячы за аналагічны перыяд 2012 года, значна знізілася дзіцячая смяротнасць і павялічылася колькасць паўторных родаў у жанчын.

Падобная сітуацыя з'яўляецца сведчаннем паспяховасці дзяржаўнай палітыкі па заахвочванні мацярынства і падтрымцы інстытута сям'і. Некаторыя спецыялісты ў галіне дэмаграфічнай бяспекі нават пачалі казаць, што Беларусь пакрысе выходзіць з дэмаграфічнай катастрофы, у якой наш народ апынуўся падчас 90-х гадоў мінулага стагоддзя. Аднак патрэбна разумець, што нават дасягнутыя вынікі з'яўляюцца недастатковымі, бо ўсяго толькі даюць узаўленне насельніцтва на 70%, а Беларусі для забеспячэння плануемага індустрыяльнага рыўка патрэбна нават не поўнае ўзаўленне, а моцны дэмаграфічны рост.

У гэтым становішчы вельмі разумным і неабходным бачыцца рашэнне дзяржаўнага кіраўніцтва па стварэнні практыкі выплаты «мацярынскага капіталу» ў рамках праекта «Вялікая сям'я». Пры гэтым, мяркую, што грошы для вырашэння найважнейшага пытання нацыянальнага выжывання мог бы прадаставіць сацыяльна адказны беларускі бізнес. Нагадаем, што ў Беларусі пражывае каля 11 тысяч доларавых мільянераў, а праект «Вялікая сям'я» быў прапанаваны Прэзідэнту адным з айчынных банкіраў. Аднак разам з матэрыяльным заахвочваннем мацярынства неабходна правядзенне больш якаснай інфармацыйнай і ідэалагічнай палітыкі з апорай на традыцыйныя каштоўнасці нашага народа, а таксама прыняцце рэальных захадаў па супрацьдзеянні алкагалізму і наркаманіі.

Калі матэрыяльныя стымулы для насельніцтва будуць крочыць у дзяржаўнай палітыцы поруч з духоўным выхаваннем грамадства і эфектыўнай нарматворчай практыкай, то будучыня нацыі ўсё ж бачыцца аптымістычна, а лічба ў 20 мільёнаў беларусаў не здаецца такой недасягальнай.

Аляксандр ШПАКОЎСКІ,
палітычны аналітык.

■ Выезд без «прыгод»

У РАСІЮ — ПРАЦАВАЦЬ, У ТУРЦЫЮ — СЯМ'Ю СТВАРАЦЬ

Менавіта такая тэндэнцыя назіраецца апошнім часам сярод беларусаў і беларусаў, што выезджаюць у вышэйзгаданыя краіны. Пра гэта расказала старшыня грамадскага аб'яднання «Клуб дзелавых жанчын» Ларыса ІСТОМАВА.

— На інфалінію 113 па пытаннях бяспечнага выезду і знаходжання за мяжой, пачынаючы з 2011 года, па кансультацыю звярнуліся больш за 4 тысячы чалавек. Сярод краін, куды выезджаюць нашы грамадзяне ў першую чаргу, — Расія, Польшча, Германія і Турцыя. Прычым, напрыклад, у Расію часцей збіраюцца мужчыны з мэтай працаўладкавання, а па Турцыі звычайна хочучы атрымаць кансультацыю жанчыны, што едуць туды для знаёмства, заключэння шлюбу ці пошуку працы. Падобная сітуацыя назіраецца і ў дачыненні да Італіі, — адзначыла Ларыса Істомава.

Праваахоўнікі на гэты конт маюць сваю статыстыку. Як расказаў намеснік начальніка 2-га аддзела ўпраўлення па наркакантролі і супрацьдзеянні гандлю людзьмі крмінальнай міліцыі Міністэрства ўнутраных спраў Уладзімір Емяль-

янаў, сёлета перакрыта 20 каналаў вывазу беларусаў за мяжу з мэтай эксплуатацыі. Людзі збіраліся выезджаць у Расію, Германію, Францыю, Кіпр, Польшчу, Аб'яднаныя Арабскія Эміраты. Але ў параўнанні з 2004 годам маштаб такіх злачынстваў як сутэнёрства, гандаль людзьмі, выкраданне з мэтай эксплуатацыі і выкарыстанне нявольніцкай працы скараціўся ў 10 разоў. Так, калі ў 2004 годзе было зарэгістравана 555 такіх злачынстваў, то за пару месяцаў гэтага года — усяго 56. У асноўным беларусы сутыкаюцца з такімі формамі гандлю людзьмі, як працоўная і сексуальная эксплуатацыя, таксама маюцца выпадкі гандлю людзьмі з мэтай адабрання ўнутраных органаў. Прычым, з 4 тысяч 970 нашых суайчыннікаў, якія, пачынаючы з 2002 года, сталі ахвярамі гандлю людзьмі, 4 тысячы 386 чалавек падвергліся менавіта сексуальнай эксплуатацыі.

— Апошнім часам вельмі шмат «неадназначных» прапаноў беларускія жанчыны і дзяўчаты атрымліваюць з Кітая. Ім праз сацыяльныя сеткі прапануюць працу мадэлі ў клубе, — адзначыла кіраўнік інфалініі па бяспечным выездзе

і знаходжанні за мяжой праграмы «Ла Страда» Ірына Пачановіч. — Але такое проста немагчыма: дастаткова лёгка здагадацца, што праца будзе звязаная як мінімум з танцамі ці эскортам. Прычым працадаўцы прапануюць выехаць у Кітай па турыстычнай візе, абяцаючы праз некаторы час зрабіць і працоўную. Ужо толькі гэты факт павінен насцярожыць. Большасць беларусаў не ведае, што з нядаўняга часу ў гэтай краіне дзейнічае новы закон, які прадугледжвае вялізныя штрафы за такое вольнае працаўладкаванне.

Як сцвярджаюць прадстаўнікі дэпартаменту па грамадзянстве і міграцыі МУС Беларусі, яны праводзяць працу па стварэнні цывілізаваных умоў па экспарце і імпарце працоўнай сілы. Працаўладкаванне нашых грамадзян за мяжой, як правіла, ажыццяўляецца арганізацыямі, што маюць на гэта ліцэнзіі (такіх арганізацый у Беларусі — каля 79). Беларусы, што звяртаюцца туды, маюць мінімальную рызыку стаць ахвярамі гандлю людзьмі.

Ганна ГАРУСТОВІЧ